

Eller kanskje det er like riktig å si at de norske troppene måtte rømme Jemtland og Herjedalen, og at Trondhjems len måtte avstås til Sverige.

Trondhjems len blev tilbakeerobret av nordmennene i oktober 1658. Ludvig Holbergs far førte ved denne leilighet Søndfjordske kompani.

Neppe noen landsdel led ved denne krig så meget som Trøndelagen, som gjentagne ganger i 1657, 58 og 59 måtte stille en betydelig kontingent først til den norske, så til den svenske og så tilslutt igjen til den norske hær.

I 1677 rykket Det 1. trondhjemske regiment og de nordenfjeldske dragoner inn i Jemtland under Reinholdt von Hoven. Hele landskapet blev besatt. — Men om høsten samme år rykket en svensk troppestyrke inn og tok tilbake provinsen. Om vinteren blev det fra svensk side gjort forsøk på å ta Trondhjem, men det mislyktes på grunn av veienes dårlige beskaffenhet.

I de to følgende år blev Røros kobberverk fullstendig brent og ødelagt av svenskene. Det 2. trondhjemske regiment var nemlig da engasjert i Bohuslen, en større del av 1. regiment og av rytteriet var trukket sønnenfjells, så man kunde ikke hindre plyndringene. — Det blev i det hele tatt plyndret og brent meget i disse år. Selv et så fjerntliggende distrikt som Lierne var i 1676 blitt brannskattet.

Fred blev sluttet i Lund den 26. september 1679.

Så var det fredelige tider her i de nordlige grensdistrikter helt til slutten av Den store nordiske krig (1709—1720). — Da rykket Armfelt inn i Trøndelagen med 14,540 mann. Imidlertid er denne hærs tragiske skjebne så vel kjent, at den ikke skal refereres her.

Krigen 1808—14 var ikke særlig ødeleggende for de distrikter som her behandles. — Forholdet mellom jemterne og deres nåboer i Norge var til og med så vennskapelig, at det i 1813 måtte utstedes forbud mot den smugling som under krigen foregikk over grensen. Og dette gode forhold har siden holdt sig — smuglingen også. — Men en gang var det ikke slik. Da var det rognebb på den ene side og rovtenner på den annen, slik som det så treffende er symbolisert i Jemtlands landskapsvåben. Og det stakkars bytte, det dryppet nesten stadig av blod under rivningen snart til det ene land, snart til det annet. Denne «pendling» fra land til land fremgår av hosstående oversikt.

Johs. Strandli.

Nord-Trøndelag og turistene.

Av Snorre Haugdahl.

sekretær i Verdal Turistforening.

Her ser eg fagre fjord og bygder. — Vinje.

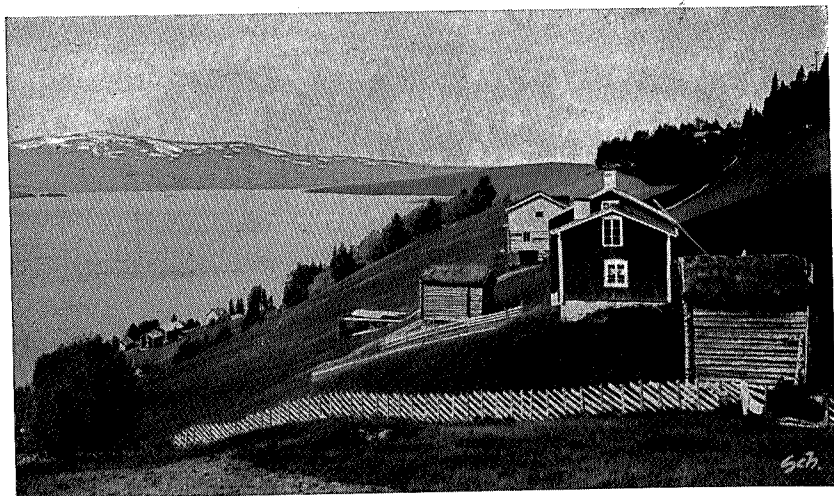
Dei skogklædde åsarne tøygjer. — Sivle.

Vi lærte på skolen at Vinje inspirertes til det vakre dikt «De galme» av utsynet fra Sundnes på Inderøy, og noe senere op i årene blev Roelsbakkene ved Strømmen utpekt som stedet hvor dikteren var blitt grepet av Innherredsnaturens charme. Det er like meget hvilket av disse steder er det riktige — ingen som har vært der vil undre sig over om Vinje den gang hadde latt følelsene løpe litt av med sig. Imidlertid vilde det ha vært en mere umiddelbar og lettfattelig hyldest til nordtrøndersk natur om dikteren hadde viet den *hele* diktet og ikke bare snaue én linje! Men det var nok sommerdagens sødme og det blide panorama utover Trondhjemsfjorden som bragte ham inn i de retrospektive drømmerier i diktets øvrige nitten linjer. Og på dette grunnlag får vi undskylde ham!

Nei, da er Per Sivles dikt «På Trondheimsfjorden» noe ganske annet. Frem fra linjene her stiger Trøndelag, vekslende og rikt, skarpt og konsist tegnet:

Dei skogklædde åsarne tøygjer seg inn over breidvaksne land,
og fjorden seg smilande bøygjer og femner den hugmilde strand.
Og millom dei fagraste bær der smøygjer seg vik etter vik
som blide og smilande sjørar i bygdi so solvarm og rik,
og yver dei grønklædde grender der reiser seg fjell etter fjell,
med blånande berg og med ferner langt burte i raudnande eld.

Jo, Sivle fikk sagt det han. Han har tydeligvis vært inspirert på rette måten. Men ikke bare poetene har funnet Nord-Trøndelag inspirerende. Såvel naturen som landsdelens rike og bevegede historie og dens trauste folkeferd har gitt

Fra Nordli.

flere av våre forfattere stoff. Jeg behøver bare å nevne Egge, Bojer, Løken, Duun m. fl. Alle disse har på sitt vis bidratt til å gjøre fylkets egenart kjent i vide kretser, og det er nordtrønderne takknemlige for.

Jeg talte for en tid siden med en mann i Geiranger. Vi kom naturligvis inn på temaet turister, og han undredes om der feredes denslags folk oppe hos oss i Nord-Trøndelag. Han hadde aldri vært der, men kjente godt til distriktet. Å jo, mente jeg, det gjør da det også. Men så undredes han på om vi hadde noe å by tursitene, noe som helst kunde sjokkere dem til gagns og få dem til å sperre øinene riktig vidt op. Jeg tenkte på veien fra Grotli til Geiranger som jeg nettop med ånden i halsen hadde rullet etter, — jeg så utover den speilblanke fjord hvor hengbratte, skyhøie fjell tårnet sig op, og jeg måtte svare ham at det var nok smått stell hjemme i Trøndelag.

— Ja, noe *må* dere ha, sa han, — turistene begynner nemlig å bli kresne, de kommer bare dit hvor det er noe å se som kan løsne superlativene.

Noe av dette er vel sant. Men fullt så galt som Geiranger-mannen sa er det nok ikke. Og så fattig som jeg dengang syntes å erindre Nord-Trøndelag, er fylket ikke. Slett ikke.

Det er ihvertfall sjelden man finner en slik velsignet blanding av *alt*, fra høifjell til de lange, duvende skogåser, de brede bugnende odelsjorder og ut til holmer og skjær langs en forrevet kyst, som nettop her i Trøndelag. Og dette

skulde etter min mening være *vårt* aktivum. Selv om det enda er bredbygdene som utgjør fylkets centrale deler, gjør smått om senn nye og gode bilveier mere og mere av den øvrige natur tilgjengelig for turiststrømmen. Og målet er at vi en gang i fremtiden skal kunne vise våre gjester at så *allsidig* er den trønderske natur.

Den nordtrønderske *kystlinje* er ikke så svært lang. Når man tar i betraktning hele fylkets utstrekning helt sør fra Meråkerdalen og langt op mot Børgefjell i Helgeland, så virker kyststrekningen som enslags, gjennom ufred og langvarige diplomatiske forhandlinger, tilkjempet «polsk korridor». Men også herute finnes en uundværlig del av den nordtrønderske naturcocktail, — de mange øyer og skjær, barske og sjøvasket i uvær, og smilende i ynde hver solblank sommerdag. Vikna, Leka, Nærøy, Fosnes og Flatanger er fylkets ansikt ut mot storhavet. Og innenfor — — —

Man kan dele den gjenværende del av Nord-Trøndelag i tre: de store *skogstrekninger* gjennom Namdalen og Snåsa, *fjellene* fra fylkesgrensen i nord, gjennom Nordli og Sørli, Snåsa, Verdal og Meråker, i det store og hele følgende riksgrensen. Og endelig de rike *bygder* rundt Trondhjemsfjorden: Stjørdal, Frosta, Åsen, Skogn, Frol, Verdal, Sparbu, Inderøy m. fl.

Den siste del er den best kjente. Hvor man enn er i landet og talen kommer inn på Nord-Trøndelag, så vet folk at N.-T. er et utpreget jordbruksfylke, at herfra stammer det røde trønderfe og Tautersauen, at her har staten en kornsilo og her finnes Skandinaviens største landssamvirkeleg. Det er kortsagt materialismens «severdigheter» som hittil har gjort fylket kjent. Bortsett da fra de førnevnte diktere der ikke akkurat direkte har reklamert når de har hentet suget og miljø herfra og derfor tross alt kommer i annen rekke.

Men hvad skulde da *turister*, innen- som utenlandske interessere sig for, f. eks. i Innherred? Jeg har før sagt at det ikke er den storslagne, imponerende og overveldende natur som særpreger vårt fylke, men derimot mere det drømmende og blide. De skjønnehetsinntrykk man får f. eks. ved en tur innover Inderøy, ut til Vangshylla, utover mot Ekne eller langs fjorden inn til Steinkjer er det *vi* har å by på, og jeg tror at disse vakre utsyn måskje kan gjøre et like varig inntrykk som et blikk ned i Flydalsjuvet eller et besøk i Loen. Til sine tider kan det selvsagt være hyggelig å la det grøsse i sig ved et blikk ned i et svimlende dyp, men det har også sin tiltrekning å la en blid

og smilende krok av landet gripe sig om hjerterøttene ved sin umiddelbare og solfylte skjønnhet.

Skulde man sammenligne Innherredsbygdene med andre deler av vårt land måtte det vel bli traktene omkring Mjøsa. Karakteren i landskapet er ihvertfall den samme, selv om man der sør har en fornemmelse av at målestokken er en annen. Men det er dog et bevis for hvor forskjelligartet naturen kan te sig i Sør-Norges nordligste fylke.

I nær forbindelse med Innherred vil jeg nevne Lyngenfjorden fra Rødhammer, og Snåsavatnet. Jeg vet ikke mange steder i Nord-Trøndelag hvor utsynet er så betagende som f. eks. fra det høieste punkt på veien langs Snåsavatnet. Det er sikkert mange som har beundret utsikten fra Frösö kyrka i Jämtland over Storsjön mot Oviksfjällen. Og det er også et utsyn som har virket inspirerende på kunstnere. Men utsynet over Snåsavatnet står intet tilbake.

Hvis vi er på vei nordover og har beundret, og forundret oss over, det typiske fjordlandskap fra Rødhammer langs Lyngenfjorden — og kommer til Namsos, har vi lønn for møien om vi klyver op på Bjørumsklumpen, en mektig fjellkulle som en eller annen villbasse i lengst forsvunne dager har kastet ned her.

Turen fra Namsos til Grong viser oss de brede innlandsbygder, og fra Grong nordover til fylkesgrensen stifter vi bekjentskap med Namdalens uendelige skogvidder og bl. a. en av de vakreste fossefall her nord, Fiskumfossen. Som en spesiell turistattraksjon for gjennomgangsreisende Trondhjem—Mosjøen har vi det store lappestevene midtsommers ved Majastua.

Et strøk av fylket som helt til de siste år har vært lite påaktet og nærmest betraktet som et «avhull», er Lierne — Nordli og Sørli. Imidlertid vil jeg beklage at opfatningen har vært slik. Jeg reiste for første gang op til Eidet i Nordli i fjor, og jeg har sjelden hatt mere utbytte av en tur. Her er det skogen og fjellet som er dominerende. En stadig trangere og trangere dal østover fra Formofoss (Sandøladalene) med bølgende skogåser og blånende fjell i synsranden. Litet bebyggelse, man er helt alene. Så bærer det opover, svinger og atter svinger — annet gear — brattere og brattere — første gear! Skogen kryper nedover, barberget griner frem, myrbrunt og fjellgrått er fargeve. Endelig oppe. Fjellvidden ligger foran dig, bakut synker solen. Det er vidunderlig heroppe en sommerkveld, man ser sig nesten ikke mett på farge-spillet, snøfter og trekker den friske fjelluft inn i fulle drag. Og så overraskelsen når man kommer til Eidet. En hel liten by inne på ville fjellet.

Det centrale i fylkets fjell- og skognatur, og også det best kjente er Verdalen. Jeg ser bort fra at bygden, som alle bygder der rekker ned til fjor-

den, har gårder og jorder som gir den fornødne soliditet, — men den har også en fjellnatur som eier en særpreget skjønnhet. Og den kjente mellemriksvei gjør denne skjønnhet tilgjengelig for alle. Partiet fra Vaterholmsbrua til St. Olavs bru har henrykket mangen utlending, men det er på sitt vis meget betegnende hvad en svensk bilist en gang sa: «Jo visst, de' va' hemskt vackert, men de' va' en jädrans väg!» Utleter man kjernen i denne uttalelse vil man finne at en tur fra svenskegrensen nedgjennom Verdalen virkelig rangerer blandt turistattraksjonene.

Den tredje adkomstvei til de nordtrønderske fjell er Meråkerveien. Fjellene op gjennom Meråker er dog mere preget av skogen enn de fleste fjelltrakter i fylket, og det er først efter at veien tar slutt at man når op i det riktige høifjell, hvor det blåser kjølig og fornemt fra evig sne og is. Men da har man jernbanen å hoppe over på.

En annen del av Nord-Trøndelag som også mere sjelden blir nevnt er distriktene på vestsiden av fjorden: Leksvik, Mosvik og Verran. Og så den vakre Ytterøy. Landskapene her har en annen karakter enn på østsiden. Fjellene har likesom gjort sig videre og krevet mere albuenum og puffet grenene mere ned til sjøkanten. Leksvik har kanskje best plass av alle bygdene her. Men de store vidder vestover mot fylkesgrensen, med blinkende vatn og tunge, susende skoger har den samme dempede tone som man vil merke overalt i Nord-Trøndelag.

Den 5 kilometer lange bjørkalléen ved Stiklestad

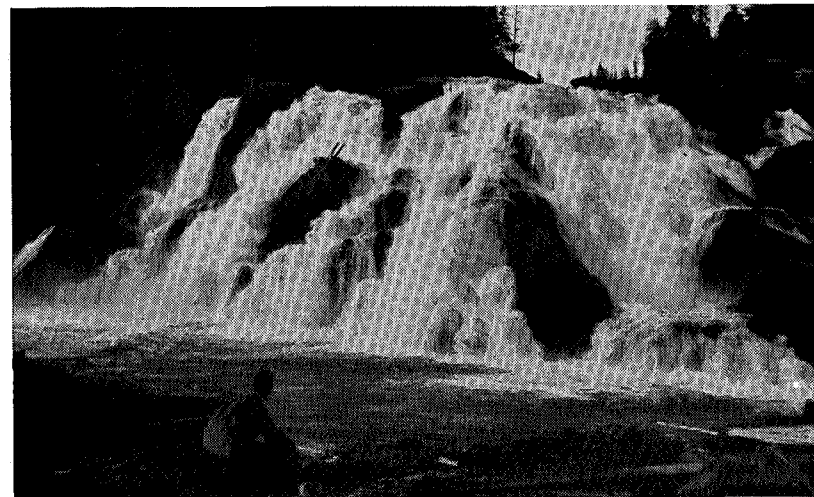
Jeg har i det foranstående forsøkt å si litt om hvad nord-trøndersk natur er, hvori den har sin styrke, og nevnt noen av de distrikter jeg mener turister,

med ihvertfall noe utbytte, kan besøke. Jeg er opmerksom på at det er mange steder jeg enda burde nevnt, men sålenge det fremdeles kan diskuteres om smak og behag, bør en slik antydning være nok. Det er jo forskjell på om man reiser om sommeren eller vinteren. Det som kan anbefales om sommeren kan fullstendig ha mistet sin charme om vinteren. Vinters tid er det jo hovedsakelig de hvite vidder omkring Skjækerfjellene, Kjølahaugene, Bjørdalsfjellene og syd til Sylene som er verdt et besøk, mens det om sommeren like gjerne kan være en dukkert i fjordens spillende bølger som tiltaler den reisende.

Forøvrig kan jeg nevne, når jeg alikevel er nede ved fjorden igjen, at bare initiativet er tilstede kan en fremmed innlandsboer finne meget av interesse å studere. Forleden sommer hadde jeg en svensk slektning på besøk. Han bor inne i Jämtland, «där de milsvida skogarna susa.» En dag var han sporløst forsvunnet, og først neste dags morgen kom han tilstede igjen, våt og trett, men tydelig like «pigg» på tilværelsen. På mitt spørsmål hvor i all verden han hadde holdt hus, svarte han at han hadde fått anledning til å følge en snurpe-notfisker ut på feltet — etsted mellem Skarnsundet og Ytterøy. Og han hadde hatt det så «roligt» så. Han kunde gjerne betalt mange penger for den oplevelsen, sa han. Det var helt nytt og uvant for ham, så jeg tror ham gjerne.

Hvad turer — rundturer og avstikkere i fylket angår, så er disse dess-vere begrenset adskiligt for bilistenes vedkommende. Og da jo denne art av turister nu for tiden er den dominerende, blir konklusjonen, at så åpent som ønskelig for turiststrømmen kan ikke fylket bli før det får flere *moderne veier*. Det mangler ikke veier, men de er i det store og hele så smale og fulle av skarpe, uberegnelige kurver, at turen bare blir en tilleggsprøve for mannen ved rattet og neppe heller noen videre nydelse for passasjerene. Jeg kan bare nevne den nye «riksveien» Stiklestad—Leksdalen—Steinkjer. Det er jo bentrem en felle for turistene, hvis man ved å kalle den riksvei, også får innbilt dem at den er riksvei i gagnet. Naturligvis blir den vel med tiden omlagt og utvidet, men den burde ikke hatt navnet riksvei før den tilfredsstillt de fordringer man setter til en slik vei.

I realiteten har fylket bare én vei som så noenlunde holder mål — nemlig Nordlandsveien, riksvei 50. Men der arbeides av alle krefter for også å skape nye førsteklasses veier og dermed bl. a. utvide turistenes bevegelsesfrihet. Den «jädrans» mellomriksveien gjennom Verdalen sluker store summer hvert år, men blir også bedre og bedre for hver tid. Veien op gjennom Meråker bør utvides betraktelig på sine steder og, såfremt det svarer til hensikten, føres

Skjækerfossen, Verdalen.

frem til grensen. Veien Steinkjer—Namsos er utbedret på mange steder hvor passasjen har vært forbundet med risiko og arbeidene fortsetter. Fra Steinkjer til Grong over Snåsaheia er Nordlandsveien tildels bakket, smal og lite forenlig med tidens krav, men denne vei er såvidt interessant og byr på sine steder på så avvekslende og skjønne utsyn over fylkets innlandsdistrikter at også den sikkert går bedre tider imøte. Det samme gjelder veien gjennom Sandøladalen til Nordli — vår annen mellomriksvei. Tar man i betraktning hvordan veien er på svensk side, vil man forstå at de halsbrekkende stup fra Lifjellet og ned i dalen bør undergå en omfattende utbedring. Så snart veien her blir rimeligere å trafikere vil også samtrafikken stige. Jeg har hørt flere svensker, bl. a. Østersundsfolk, fortelle, at de hadde lyst på rundturen om Gädde—Lierne—Verdalsøra—Skalstugan, men hadde hørt at veien på norsk side gjennom Lierne var dårlig. Det bør bli en av veivesenets første oppgaver å eliminere det faremoment som visse strekninger av Li-veien innebærer.

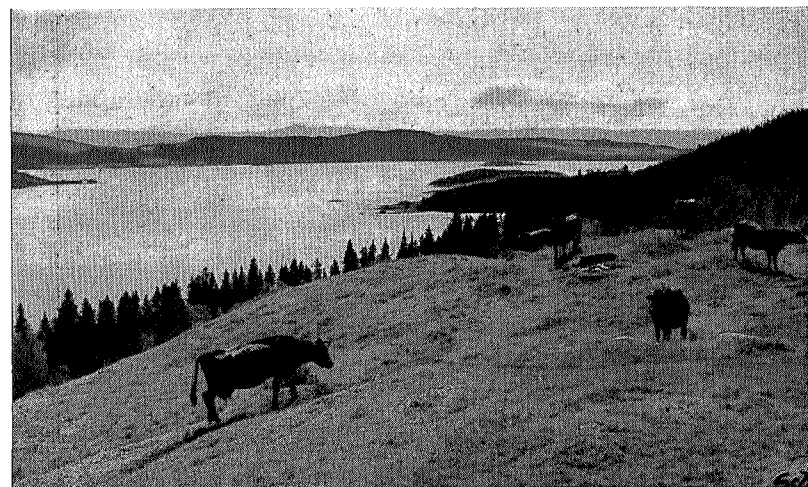
Det er enda flere veier i Nord-Trøndelag som går gjennom vakre og interessante strøk, — jeg kan i farten nevne Røra—Vangshylla, Strømmen—Vist, Verdalsøra—Væren, Bjøra bru—Kongsmo og Åsen—Frosta belemret med en eller flere av de mangler som gjør dem uskikket som almindelig ferdsselsvei for turister. De biler som vanligvis anvendes av det reisende publikum er jo så «stor-romma» at de smale bygdeveiene neppe kan anbefales til «velvillig søkning.»

De øvrige *kommunikasjoner* i fylket: jernbanen, dampskibene og rutebilene er hverken verre eller bedre enn i andre deler av landet. Det er mulig det finnes mere primitivitet i Nord-Trøndelag enn i Aker, men det skal man ikke undre sig over. Fylkesbilene i Nord-Trøndelag trafikerer de vesentligste av fylkets veier, bortsett fra de der går parallelt med jernbanen, og på fjorden går der båter mellom de viktigste steder i forbindelse såvel med Trondhjem som landet forøvrig.

Mulighetene fylket har i turistmessig henseende er ikke så helt få, men det er ennå så mange hindringer å overvinne innen de kan bli utnyttet, at det er vanskelig å si noe mere enn jeg har gjort. Vi vet alle at Nord-Trøndelag har et dryss av *historiske minner*. Navn som Steinvikholm, biskop Olav Engbrektsens borg ved Langstein, Logtun tingplass på Frosta, Tauter-klostret, Stiklestad, den fra Armfeldttoget kjente Steine skanse, Sakshaug gamle kirke, Sundnes gård, Mære o. fl. ruller op for oss avsnitt i vår historie helt fra den grå oldtid og til våre dager. Slike minner vil alltid ha sin tiltrekning. Den menneskelige nysgjerrighet vil til enhver tid måtte tilfredsstilles. Om man kaller den kunstinteresse, slektsgransking eller studie av bygningsteknikk kommer ut på ett. Disse minner hører blandt de faktorer det erfaringsmessig viser sig at en landsdel kan trekke turister på.

Jeg kan også nevne *vintersporten*. Det er ikke tvil om at der finnes betydelig verdi i så henseende i mange av fylkets fjell-egne. Fra Sylene, som allerede er et kjent og meget benyttet skiterreng, vil det være en naturlig fortsettelse nordover om Storlien langs grensefjellene til Sandviken i Verdal og videre til Snåsa. Terrenget langs grensen er gjennomgående ypperlig egnet for skiturer i alle retninger og med jernbanen gjennom Meråkerdalen og farbar vei hele vinteren gjennom Verdalen er adkomsten ingen hindring. *Jakt og fiske* nordgjennom Namdalsskogene og i Snåsa er goder som er mere eller mindre begrenset for tilfeldige gjester, og det er kanskje litt formastelig å regne dette blandt «mulighetene». Men også turistene — helst de virkelige ferielandstrykere — setter pris på å få slenge ut en krok i et vatn eller en elv de passerer. Det hører med blandt gledene og bør ikke formenes noen.

En vesentlig hindring for utnyttelsen av disse og mange andre muligheter er *mangelen på hoteller*. Jeg ser i ånden alle fylkets hotelleiere reise bust ved denne påstand. Og jeg skal med en gang si at Nord-Trøndelag virkelig har mange hoteller som i høi grad tilfredsstiller en almindelig reisendes fordringer,

Fra Inderøy — utsikt over Borgenfjorden.

men fylket mangler hoteller som kan tilfredsstille et kresent og forvent publikum. Og skal man gjøre sig forventninger av turisttrafikken må man også kunne fylle *alle* de krav som stilles. Det er noe man ikke kommer utenom. Som et lite, om enn ikke avgjørende bevis for hvordan det ligger an med hotellene her i fylket kan jeg nevne at i K. N. A.s fortegnelse over hoteller (1934) finner jeg 3 — tre i Nord-Trøndelag fylke, og intet som *spesielt* anbefales av K. N. A. Det vil altså si tre hoteller som K. N. A. synes rangerer blandt de beste. Til sammenligning finner jeg i Opland fylke 33 hoteller, hvorav 15 spesielt anbefalt av K. N. A.

At der ikke finnes hoteller i fylket av denne klasse har imidlertid sin naturlige årsak: Det har ikke vært behov for dem. Men den vei utviklingen går gir tydelig tilkjenne at behovet har meldt sig og at det blir sterkere for hver dag. Jo lengere Nordlandsveien blir farbar nordover jo mere vil fylket komme i kontakt med turiststrømmen, de virkelige «globetrotters», de «store gutta», om man vil, og da gjelder det å kunne motta dem slik som de er vant til å mottas og krever å bli mottatt.

Den tanke som er tatt op til behandling om å gjøre Sandviken fjellstue i Verdal til et moderne turisthotell, er et i rett tid tatt skritt henimot en endring av dette forhold. Selv om det kan sies at jeg har spesiell interesse av å hevde at denne plan bør realiseres og at det vil være en vinning ikke

bare for Verdal, men for hele fylket, vil jeg allikevel tilslutt si noen ord herom. Sandviken ligger ved den viktigste innfallsport turistene har i fylket — mellemriksveien fra Jämtland. Om etpar år vilde den nye vei fra Jämtland om Kall og Mälen knyttes til det norske veinett i Sandvikens umiddelbare nærhet, og at dette vil øke trafikken enn mere er utvilsomt. Jeg nevnte tidligere at mellemriksveien over Lierne med tiden vil bli en benyttet vei av turistene. Det vil nok også bli tilfele, men den vil aldri bli en konkurrent av betydning til veien om Sandviken. Til belysning av forholdet idag hitsetter jeg noen tall fra de siste års trafikk meddelt henholdsvis av tollstasjonsbestyrer Rygg, Ådalsvollen, og tullstationsföreståndare Mårtensson, Gäddede. For Ådalsvollen gjelder det kun utenlandske biler, mens det for Gäddede gjelder samtlige biler:

	1928:	1929:	1930:	1932:	1934:	1936:
Ådalsvollen	1,528	2,512	4,414	3,581	3,424	3,783
Gäddede	493	749	1,239	884	871	1,131

Slik beliggenhet som Sandviken har, midt i et av den nordtrønderske fjellnatures vakreste strøk, har den de beste betingelser for å bli et ideelt sommer- og vinteropholdssted. Kanskje særlig det siste. Som jeg før har nevnt er nemlig terrenget milevidt omkring ypperlig egnet for skisport, og en gang kjent vil Sandviken vinter efter vinter få et stadig økende antall vintersportsgjester.

Selvsagt er det langt frem til et slikt mål. Det vil koste meget arbeide og kreve mange penger å nå det. Men det er for med større styrke å kunne arbeide frem til dette og lignende mål at *turistforeningene* også i Nord-Trøndelag er begynt å ta fast form. Vi har allerede 3—4 lokale foreninger og en fylkesorganisasjon og i samarbeide med de tilstøtende turistorganisasjoner håper også vi å kunne gjøre vårt til at de gjester vårt land årligars mottar skal kunne finne frem til nye og interessante strøk og finne sig vel tilrette der.

Snorre Haugdahl.

Trøndermål.

Et kort oversyn.

Av professor Ragnvald Iversen.

«Stor arv det er for mannen av godt folk vera fødd», har en kjent nordmann sagt. Dersom det samme også gjelder språket, så har trøndermålet godt å slekte på. Det første egentlige riksspråket i Norge — slik som vi finner det i skriftstykket fra det 13. hundreåret — var nemlig bygd på et trøndsk målføre, med noe innslag av vestlandsk. Men ellers må vi vel tenke oss at denne gamle riksnorsken ikke bare var et skriftmål; vi må med god grunn kunne gå ut ifra at den også har vært et talemaal, brukt av stormenn og styresmenn ved kongens hird. Vi skal også merke oss at det mektige kirkestyret var knyttet til det gamle Nidaros; her satt erkebispemenn og et stort presteskap; her var katedralskole og boksamlinger — kort sagt: her var ikke bare et administrativt, men også et viktig kulturelt centrum. Det måtte også hjelpe til å skape og holde oppe et samlende normalspråk.

Her melder sig nå straks to spørsmål. For det første: hvad var det som var det særmerkte ved dette gamle trønderske riksspråket? For det andre: fins disse gamle særmerke — eller noen av dem — enda i levende tale i vår tid rundt omkring i Trøndelagsbygdene?

Vi kan for en stor del svare på begge spørsmål under ett. Tar vi f. eks. et ord som det pers. pron. «han» i dativform, så heter det iagl. vestnorsk *honum* med såkalt *u*-omlyd av rotvokalen, men iagl. trøndsk (ogagl. østlandsk) *hanum* uten *u*-omlyd — og denne siste form er i fullt bruk på trøndsk tunge den dag idag: vi trenger bare gå ut på Strinda for å høre folk si *hannåm*. Et annet merke